

Stefan Pettersson
met Mike van Damme

Pettersson

Met een voorwoord van
Louis van Gaal

Ambo|Anthos
Amsterdam

Voorwoord

Denkend aan Stefan Pettersson voel ik altijd hoe een grote glimlach op mijn gezicht verschijnt. Dat is een natuurlijke reactie die natuurlijk te maken heeft met de mooie herinneringen die ik aan Stefan koester. Herinneringen die zijn gerelateerd aan de voetballer, maar zeker ook aan de mens Stefan Pettersson. Beide zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, het één heeft invloed op het ander.

De onweerstaanbare glimlach duidt op een positieve sensatie en dat is hij dan ook. In mijn lange loopbaan heb ik slechts bij uitzondering met een speler gewerkt die zonder zijn persoonlijkheid geweld aan te doen zo intensief, bevlogen en integer zijn mooie werk als voetballer als een ware vakman uitvoerde. In de periode dat ik bij Ajax werkte, gedroegen de meeste spelers zich nog als hobbyisten, maar Stefan was zonder meer de beste professional. Er was geen speler die er zo alles aan deed om op zowel fysiek als mentaal gebied in optimale staat een wedstrijd te kunnen beginnen.

Voetbal is meer dan alleen het spel binnen de lijnen. Gedrag en aanpassing zijn belangrijke onderdelen in het vak van profvoetballer. Van Scandinavische voetballers is bekend dat zij zich over het algemeen snel aanpassen aan de andere cultuur. Daarop was Stefan geen uitzondering. Zo sprak hij al heel snel uitstekend

Nederlands, een bewijs dat hij niets aan het toeval wilde overlaten, informatie optimaal tot zich wenste te nemen en zich zo goed mogelijk wilde kunnen uitdrukken. Dat paste volledig in mijn visie, want ik vind dat iedere speler de landstaal van zijn club moet leren spreken.

Terugkijkend op de technische en tactische aspecten die kenmerkend waren voor de voetballer Stefan Pettersson, zie ik als zijn grootste kwaliteit dat hij binnen het Ajaxstelsel een ideaal aanspeelpunt was, bereid om door opofferend loopwerk ruimte te maken voor de tweede spits. Daar is inzicht, intelligentie en... sociaal gedrag voor nodig.

Die 'schaduwspits', zoals Dennis Bergkamp en Jari Litmanen, was altijd de topscorer. Omdat Stefan zelf ook scorend vermogen had, was die rol niet altijd naar zijn aard en genoegzaam, en ook daar komt zijn professionele instelling fantastisch naar voren, voor het team bracht hij dat offer.

In de latere fase van zijn Ajaxtijd vroeg ik hem zich misschien nog wel meer dienend op te stellen door hem 'op 6' te laten spelen, rechtermiddenvelder en dus nog verder weg van de positie van doelpuntenmaker. Aanvankelijk ervoer hij dat als een degradatie, dat begreep ik ook wel, maar later kon hij zich bij die invulling van zijn kwaliteiten, die ook zijn tactisch vermogen bevestigden, beter vinden. Hij bewees opnieuw dat hij zijn ego niet belangrijker vond dan het algemeen belang.

Door zijn sociale vaardigheden en inzicht was Stefan binnen de dynamiek van de kleedkamer van onschatbare waarde, in woord en daad een voorbeeld voor de jonge generatie spelers die de meerderheid vormde. Zijn leiderschap was niet autoritair, maar juist door de informele invulling was zijn rol onomstreden, een perfect voorbeeld.

Voor mij als trainer was Stefan niet alleen een fantastisch mens maar zonder meer een gouden kracht en ik ben er zeker van dat

hij dat ook in zijn nieuwe rol van begeleider van spelers is. Hij zorgt voor positieve sensaties.

Een mens om van te houden, en dat doe ik dan ook!

Louis van Gaal

Nieuwe Mister Ajax

Ik had net een paar passen gezet of een rode gloed werd zichtbaar in De Meer. Op de tribunes achter de doelen staken supporters bijna gelijktijdig tientallen fakkels af. Een hels kabaal zette mijn zintuigen nog verder op scherp en voor mijn gevoel duurde het geroffel van de knallende rotjes minutenlang. Ik liep, of eigenlijk rende, langs de eerste korte zijde van het stadion, tegenover de F-side, en zwaaide met mijn linkerhand naar de fans. In mijn rechterhand hield ik een bos bloemen vast. De ereronde op de avond van mijn afscheid van Ajax, op 3 mei 1994, was begonnen.

Ik rende langs de Reynoldstribune, de lange zijde tegenover de hoofdtribune, waar ik in plaats van fakkels bloemen zag. Het ene na het andere bosje belandde voor mijn voeten; er lag uiteindelijk een vrachtwagen vol op het veld, gok ik. Laatst pas hoorde ik dat deze de volgende ochtend naar een ziekenhuis zijn gebracht om daar uit te delen. Mooi.

Bij de F-side gingen de bloemen weer over in fakkels. Het kabaal nam toe; nog meer rotjes. Of beter gezegd van die lange maten die met oud en nieuw door de hele straat worden afgestoken. Inmiddels zag ik weinig meer door de enorme rookontwikkeling. Mijn ogen begonnen licht te tranen.

Langer dan twee minuten deed ik niet over mijn laatste rondje door De Meer, maar het waren wel twee minuten die ik nooit

zal vergeten. Ik heb de beelden vaak teruggezien, en elke keer krijg ik weer kippenvel. De laatste tijd denk ik echter: ik had iets geks moeten doen. Een dansje of iets dergelijks. De supporters verdienden meer dan het applaus dat ik ze al dravend over het veld gaf.

Ik moet eerlijk zijn: gek heb ik nooit gedaan op het veld. Ik vierde doelpunten en successen door één arm, of allebei mijn armen, in de lucht te doen. Ik juichte in Zweedse stijl: blij, maar ingetogen. In Nederland wordt weleens gezegd: doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg. In Zweden hebben we een woord dat ons typeert: *lagom*. Het is moeilijk te vertalen, maar het betekent zoiets als: niet te veel, niet te weinig, maar precies goed. Je moet proberen in balans te blijven. Dus hard werken, genieten van de mooie momenten, maar niet naast je schoenen gaan lopen bij succes. Ik stak mijn arm omhoog na een doelpunt, deed zo niet te weinig, niet te veel, maar precies genoeg. *Lagom*.

Ik voelde soms diep vanbinnen dat ik minder ingetogen moest reageren. Dan begon er iets te borrelen wat neigde naar gekkigheid. Het kwam alleen nooit aan de oppervlakte. Niet na mijn belangrijkste treffers en na het winnen van landskampioenschappen en UEFA-cups, en niet bij mijn afscheid. Het zal een reden zijn waarom ik word getypeerd als bescheiden, en door een enkeling zelfs als té bescheiden voor het profvoetbal. Dat laatste vind ik onzin. Ik zou niet twintig jaar op een hoog niveau hebben kunnen voetballen als ik té bescheiden was. Maar dat ik mijn gevoelens er niet eens uit gooide op het veld, bijvoorbeeld bij mijn afscheid, vind ik nu jammer.

De wedstrijd zelf die avond, tegen FC Groningen, leende zich niet voor uitbundigheid. We verloren en ik kwam niet tot scoren. Vooral dat eerste was een flinke tegenvaller. Vooraf was de vraag alleen met hoeveel we zouden winnen. Wij waren net een paar

dagen kampioen en hadden een heel seizoen geen wedstrijd verloren in De Meer; FC Groningen vocht tegen degradatie.

Het werd echter een avond waarop motivatie het won van kwaliteit, en wij verloren. We begonnen aardig, kregen een paar niet te missen kansen voor open doel, maar de scherpte ontbrak. Een slechte terugspeelbal van Sonny Silooy zorgde ervoor dat Harris Huizingh de 0-1 kon maken. In de tweede helft werd het zelfs 0-2 door Ronald Hamming.

Ik had het de aanwezige supporters niet kwalijk genomen als ze na die tweede tegentreffer naar huis waren gegaan. Het was een dinsdagavond, en de volgende dag wachtte voor velen weer werk of school. Toch zat De Meer helemaal vol na het laatste fluitsignaal. Ik ben de supporters daar nog altijd dankbaar voor, want afscheid nemen in een halfleeg stadion was echt anders geweest.

Los van mijn afscheid waren er festiviteiten gepland die altijd na het laatste thuisduel plaatsvonden, zoals de bekendmaking van de Ajacied van het Jaar. Dat was in dit geval Jari Litmanen. Daarna was het mijn beurt om in de schijnwerpers te staan. Mijn vrouw Lena was van de tribune gekomen en stond naast me in de middencirkel. Voor haar was het eveneens een afscheid; misschien minder van Ajax, maar wel van Amsterdam. Onze drie kinderen, de zevenjarige Josefine, de vijfjarige Johan en vierjarige Jonna zaten op de tribune. Voor een keer mochten ze laat opblijven op een doordeweekse avond. Op de middenstip van het veld, de plek waar ik zo vaak had gestaan om een aftrap te nemen, stond een amsterdammertje, zo'n paaltje dat overal in de stad te vinden is.

Vooraf was afgesproken dat Ajaxvoorzitter Michael van Praag een korte toespraak zou houden, maar dat ik eerst zelf een paar woorden zou richten tot de supporters. Kort was mijn toespraak zeker. Ik had al een paar dagen nagedacht over wat te zeggen, maar besloot niets op papier te zetten. Ik vond het belangrijk dat

wat ik zei oprecht bleef, en die kans was kleiner als ik iets voorlas. Wat ik precies zei, stond in een uitgebreid verslag van de avond in *Voetbal International*.

‘Het is zover. Bedankt voor de mooiste jaren van mijn carrière. In die zes jaar is de belangstelling voor Ajax alleen maar gegroeid, dat vind ik echt fantastisch. Blijf Ajax steunen. Jullie klappen nu voor mij, maar vergeet ook de andere jongens niet. Die hebben jullie steun nodig.’ Het klinkt in elk geval als iets wat ik gezegd kon hebben.

Na mij nam Van Praag het woord. Hij zei eerst dat ik een ‘super-Ajaciëd’ was, daarna benoemde hij me zelfs tot de nieuwe Mister Ajax. Toen dacht ik: nu overdrijft hij. Van Praag werd waarschijnlijk overvallen door het moment, door het enthousiasme van een volle De Meer. ‘Super-Ajaciëd’ en ‘nieuwe Mister Ajax’ waren prachtige termen, maar de voorzitter had het voor mijn gevoel te mooi verwoord.

MICHAEL VAN PRAAG (voorzitter Ajax 1989-2003)

Toen we in 1989 als bestuur aantraden, wilden we graag van Ajax het Real Madrid van Nederland maken: een koninklijke club in prestatie en gedrag. Stefan straalde dat beide uit. Hij was een open-top prof, maar was daarnaast de meest vriendelijke en benaderbare voetballer die ik ooit heb meegemaakt. Hij stelde zich in de eerste plaats ten dienste van de club. Ook in de tweede en derde plaats. Ergens onder aan het lijstje kwam Stefan zelf. We hadden natuurlijk een generatie met geweldige Ajaciëden, maar voor mij stak hij boven hen uit. Dat hij uit het buitenland kwam, maakte die innige band met de club nog eens extra bijzonder. Stefan speelde ten opzichte van andere spelers misschien kort bij Ajax, zes jaar, hij drukte wel een enorm stempel op het imago van de club, de ploeg en het vak als profvoetballer. Dat was mij veel meer waard dan twaalf jaar in Ajax 1 meespelen.

Als bestuur reden we af en toe mee met de spelersbus naar uit-

wedstrijden. Sommige spelers waren aan het klieren, andere legden een kaartje. Stefan zat altijd rustig op zijn stoel. Als ik vroeg waarom hij zo stil was, antwoordde hij dat hij zich aan het voorbereiden was op de wedstrijd. Dat vond ik mooi en typerend voor zijn instelling. Ik weet zeker dat als ik binnen de club had gevraagd of ik hem de nieuwe Mister Ajax kon noemen, mensen hadden gezegd dat ik dat beter niet kon doen. Maar ik dacht: *wat kan mij het schelen*. Ik vond hem een Mister Ajax, en zei dat dus gewoon. En we moeten er niet te moeilijk over doen, het is geen officiële titel natuurlijk.

Het overviel me dat Van Praag me een ‘super-Ajaciëd’ en ‘nieuwe Mister Ajax’ noemde. Ik herkende mezelf er niet in. Ik vond dat een echte Ajaciëd, en al helemaal een Mister Ajax, de club niet kon verlaten, en dat deed ik wel. Daarnaast waren er genoeg spelers die langer dan ik in het eerste elftal hadden gespeeld, die echte Amsterdammers waren, die vanuit de jeugdopleiding in het eerste elftal terecht waren gekomen: ik vond dat zij meer een Mister Ajax waren dan ik. Daar denk ik nu nog steeds hetzelfde over. De woorden van Van Praag waren *too much*. Neem iemand als Danny Blind, die zo lang bij Ajax heeft gespeeld, zoveel heeft gewonnen en na zijn actieve carrière nog de nodige functies heeft bekleed binnen de club; hij heeft in mijn ogen meer recht op zo’n titel dan ik.

Wat ik die avond meteen dacht, zoals velen waarschijnlijk, was dat Ajax al een Mister Ajax had, in de persoon van Sjaak Swart. Van Praag noemde hem nog in zijn toespraak, maar toch was Sjaak niet blij met de speech van de voorzitter. Ik kom Sjaak nog weleens tegen bij Ajax, en pest hem daar dan mee. Dan noem ik hem *mede-Mister Ajax*. Hij is daar ruim twintig jaar later nog altijd gevoelig voor. Wat Van Praag destijds zei, raakte hem echt. Wat mij betreft is Sjaak Swart nog steeds de enige Mister Ajax.

SJAAK SWART (Mister Ajax)

Volgens mij was Van Praag een beetje in de war die dag. Hij heeft ook op zijn donder gehad binnen de club. Ik was vanaf mijn tiende lid van Ajax, heb de meeste wedstrijden in het eerste elftal gespeeld van iedereen, daarom werd ik Mister Ajax genoemd. Dan kun je niet iemand anders dezelfde titel geven. Maar voor Stefan niets minder dan lof. Hij was een echte Ajaxspeler en een geweldige gozer. Waren ze allemaal maar zoals hij.

Van Praag gaf me namens de club twee amsterdammertjes, waarvan hij er alvast één had meegenomen op het veld. Hij zei te hopen dat ik ze een plaatsje zou geven in de tuin en dat ze een blijvend aandenken aan Amsterdam zouden vormen. Van de supporters kreeg ik er ook nog een. Ik moet eerlijk toegeven dat ze niet altijd in de tuin hebben gestaan. Na mijn terugkeer naar Zweden ben ik twee keer verhuisd. Ik heb de paaltjes steeds meegenomen, maar ze hebben een tijdje in de garage gestaan. Nu staan ze weer buiten, naast de garage, en zie ik ze elke dag als ik in de auto stap. Ze zien er nog altijd goed uit.

Wat cadeaus betreft bleef het niet alleen bij die paaltjes. In de dagen voor de wedstrijd tegen FC Groningen ving ik al op dat er geld werd ingezameld. Enkele fanatieke supporters hadden T-shirts gemaakt met mijn naam erop – overigens geschreven als Petterson, met een s te weinig – die werden verkocht. Bij onze kampioenswedstrijd tegen sc Heerenveen konden fans lootjes kopen voor 2,50 gulden. De winnaar kreeg mijn wedstrijdshirt. De opbrengst, in totaal zo'n vijftigduizend gulden, was weer voor mij bedoeld. Ik liet de initiatiefnemers meteen weten dat ze het geld moesten doneren aan het Koningin Wilhelmina Fonds. Mijn vader was in 1991 overleden aan longkanker, het KWF stond daarvoor dichter bij me dan andere goede doelen.

Na de mooie woorden van Van Praag was het tijd om naar de kleedkamer te gaan, dacht ik. Maar ineens werd omgeroepen dat het tijd was om afscheid te nemen – waarvan ik dacht dat ik dat net had gedaan – en dat ik aan mijn ereronde zou beginnen. Een medewerker wees me aan welke kant ik moest op lopen. Het voelde voor mij alsof het spontaan was ontstaan, maar daar bleek door het ontsteken van al het vuurwerk geen sprake van. Ik had niet verwacht dat de supporters zo zouden uitpakken met fakkels en bloemen, en ik koppelde het niet alleen aan mijn afscheid, maar net zo goed aan een bedankje voor de ploeg na een prachtig seizoen.

Tegenwoordig is het normaal dat spelers die vertrekken een ereronde lopen, in 1994 was dat redelijk nieuw. Een jaar eerder namen Dennis Bergkamp en Wim Jonk als eerste Ajacieden op deze manier afscheid, al was het vuurwerk minder massaal. In het jaarverslag van Ajax van het seizoen 1993/1994 stond dat mijn afscheid dat van Dennis en Wim ‘deed verbleken’. Onze directeur destijds, Arie van Eijden, zei dat het zelfs imposanter was dan het afscheid van Johan Crujff als voetballer. Het blijft moeilijk te beseffen.

Zelf had ik in Zweden al een paar keer afscheid genomen bij een club, maar dat gebeurde zonder al te veel aandacht. Toen ik aan het einde van 1981 wist dat ik van IFK Västerås naar IFK Norrköping ging, werd er alleen iets omgeroepen na mijn laatste duel. Zoiets als: doe! Stefan en succes. Mijn overgang naar IFK Göteborg, weer twee jaar later, ging helemaal stilletjes voorbij. Omdat Norrköping en Göteborg het lange tijd niet eens werden over de transfersom, mocht ik in totaal een halfjaar niet in actie komen. Niet voor Norrköping, niet voor Göteborg. Toen mijn transfer alsnog rondkwam, wist ik niet hoe snel ik mijn spullen moest pakken. Ik had niet eens zin in een afscheid, en al helemaal niet in het stadion. De supporters van Norrköping vonden me een geldwolf, omdat ik naar IFK Göteborg wilde. Dat ik het puur om

sportieve redenen deed, ging er niet in bij ze. Na mijn laatste wedstrijd in Göteborg in 1988 ging ik met de spelersgroep uit eten, maar werd in het stadion weer alleen iets omgeroepen als: doe! Stefan, en succes.

Mijn eerdere ervaringen met afscheid nemen kwamen niet in de buurt van wat ik op 3 mei 1994 meemaakte, al dacht ik dus dat het deels voor alle spelers was bedoeld, als afsluiting van het seizoen. Dat het anders zat, vernam ik pas veel later. Ik werd in 2010 door de Amsterdamse lokale zender AT5 uitgenodigd aan te schuiven bij een praatprogramma over Ajax. Speciaal voor mijn komst was er een interview opgenomen met een van de initiatiefnemers van mijn afscheid en een fanatieke fan, Joark. Hij zei dat de fans graag wilden laten zien dat ze me al die jaren hadden gewaardeerd. Toen besepte ik pas dat het écht alleen voor mij was bedoeld.

Met de wetenschap van nu vind ik mijn reactie tijdens de ereronde een beetje flets. Dat betekent niet dat ik anders in tranen was uitgebarsten. Huilen was sowieso niet de juiste emotie op dat moment. Ik was niet verdrietig. Ik had het besluit te vertrekken al een halfjaar eerder genomen, samen met Lena, en in mei had ik mijn vertrek verwerkt. Ik kon rustig naar het moment toeleven.

Het voelde vooral onwerkelijk dat het moment daar was. Dat begon thuis al met het inpakken van mijn spullen, en de autorit naar De Meer; het was allemaal voor de laatste keer als Ajacied. Eenmaal in het stadion was er geen ontkomen meer aan. De dames van het spelershome, tante Sien en Joan, begonnen meteen over hoe triest het was dat ik wegging, mijn teamgenoten maakten opmerkingen over mijn laatste duel in De Meer. Bij het binnenlopen van de kleedkamer werd het gevoel alleen maar sterker: het was de laatste keer dat ik me omkleedde voor een wedstrijd in De Meer. En zo ging het de hele tijd door. Voor de laatste keer deed ik mijn voetbalschoenen aan, wandelde ik door de catacom-

ben naar het veld voor de warming-up. Nog een keer hoorde ik het applaus bij het betreden van het veld, maakte ik mijn spieren warm en trok vlak voor het naar binnen gaan een laatste paar sprintjes, schoot op doel. Het was routine, maar niet eerder deed ik het voor het laatst. Voor de aftrap dacht ik: *daar gaan we dan*. Toen de bal eenmaal rolde, voelde het weer als vanouds. Tot het laatste fluitsignaal.

De ereronde was echt mijn laatste moment als Ajacied in De Meer. Het is moeilijk te omschrijven wat het met me deed – zelfs in Zweden hebben we daar geen goed woord voor. Het was zeker niet lagom, daarvoor was alles wat in het stadion gebeurde te uitbundig. Na mijn ereronde werd ik nog op de schouders genomen door mijn teamgenoten. Op het scorebord van De Meer stond STEFAN PETTERSSON BEDANKT. Gelukkig was mijn naam goed geschreven.

Dat we hadden verloren, leek iedereen in het stadion vergeten. Ik liep met mijn teamgenoten mee naar binnen, en iedereen lachte. Ik kreeg schouderklopjes, er werden wat grappen gemaakt. Zoals altijd heerste de drukte in de kleedkamer, waardoor een moment voor mezelf er niet in zat. Ik vond het op het moment zelf niet erg, achteraf gezien was vijf minuten stilte goed geweest om echt te beseffen wat er net was gebeurd. Ik probeer tegenwoordig wat minder gehaast te leven, zodat ik mooie momenten iets intenser kan beleven en ze echt een plek kan geven. In een kleedkamer vol met voetballers was dat onbegonnen werk.

Van Gaal kwam naar me toe om te vragen hoe het ging. Ik zag aan hem dat hij aardig onder de indruk was van wat er op het veld was gebeurd. Ik antwoordde dat ik het heel mooi vond, maar dat ik toch liever had gewonnen. Dat was vooral een geintje om de spanning te breken. Van Gaal vond het echter typisch een opmerking voor mij en vertelde het later aan de wachtende journalisten. Mijn opmerking stond daardoor de volgende dag in bijna alle kranten.

We verloren, maar als ik terugdenk aan 3 mei 1994 zie ik het vuurwerk, de bloemen en de volle De Meer voor me. Het was geweldig. En ik denk: *ik had iets geks moeten doen.*